

Kontroll av förklaring om överensstämmelse (DoC) för plastmaterial hos livsmedelsföretagare

– Livsmedelsverkets samordnade
kontrollprojekt 2016

av Agneta Tollin

Innehåll

Sammanfattning	3
Samordnade kontrollprojekt	3
Inledning	4
Bakgrund.....	4
Syfte och genomförande	4
Deltagande.....	5
Vilken typ av produkt/material kontrollerades?	5
Resultat.....	6
Livsmedelsföretagares hantering av plastmaterial i kontakt med livsmedel	6
DoC och annan dokumentation.....	8
Kommentarer till resultatet.....	16
Bilaga 1	18
Bilaga 2	19
Bilaga 3	24
Bilaga 4	25
Bilaga 5	26

Sammanfattning

I ett kontrollprojekt som genomfördes under 2016 vid 21 kommunala kontrollmyndigheter och Livsmedelsverkets region södra Götaland har livsmedelsföretagarens användning av material i kontakt med livsmedel och materialens dokumentation undersökts.

Syftet var att öka kontrollmyndigheternas kompetens inom området material i kontakt med livsmedel samt att öka livsmedelsföretagarnas medvetenhet om vilka krav som ställs på dessa material.

Material i kontakt med livsmedel har länge varit ett område som inte prioriterats i Sverige vilket avspeglas i resultatet. En jämförelse har gjorts med resultatet från ett tidigare nordiskt projekt. Resultaten i det svenska kontrollprojektet visar på sämre resultat än från de länder som exempelvis Danmark och Finland som har satsat mycket resurser på kontroll av material i kontakt med livsmedel.

Samordnade kontrollprojekt

Livsmedelsverket samordnar sedan år 2015 kontrollprojekt inom flera kontrollområden. Kontrollprojekten genomförs under en begränsad tid. Målet med dessa projekt är att ge livsmedelsinspektörerna, samt även livsmedelsföretagarna kompetensutveckling inom ett kontrollområde. Kontrollprojekten ger Livsmedelsverket ett underlag för utvärdering och ökar effektiviteten i kontrollen.

De lokala, regionala och centrala myndigheterna deltar och genomför de projekt som de själva finner mest angelägna och rapporterar in kontrollresultaten till Livsmedelsverket,

Under 2016 genomfördes följande samordnade kontrollprojekt:

- Dricksvatten
- Glykoalkaloider, kadmium och bly i potatis
- Listeria i fisk-och charkprodukter
- Material i kontakt med livsmedel
- Mögelgifter i spannmål
- PAH i traditionellt direktrökta livsmedel
- Spårbarhet av Östersjölax
- Upptäcka och bekämpa livsmedelsbrott
- Vitamin D i kosttillskott

Inledning

Bakgrund

Under 2013-15 anordnades, med stöd av den nordiska matförvaltningsgruppen (NMF) som är organiserad under Nordiska ministerrådet, ett nordiskt projekt om kontroll av plastmaterial. De företag som kontrollerades var tillverkare och importörer av material avsedda för att komma i kontakt med livsmedel samt livsmedelsföretag som använde sådant material. I det projektet ingick även provtagning och analys av utvalda plastprodukter. Deltagande länder var, förutom Sverige, även Danmark, Finland, Färöarna, Island och Norge. I projektet ingick en tredagars utbildning för de inspektörer som deltog.

I ett annat projekt som anordnades av den nordiska arbetsgruppen för kosthållning, mat och toxikologi (NKMT), också under Nordiska ministerrådet, togs en checklista för förklaring om överensstämmelse och styrkande handlingar fram. Checklistan användes i det nordiska projektet. Projektrapporten och checklistan finns publicerad på www.norden.org.

Sverige har ännu inte den legala grunden klar för att kunna utföra kontroll på de företag som tillverkar, importerar eller säljer material avsedda att komma i kontakt med livsmedel varför vi bara deltog i den del av projektet som rörde kontroll av användningen av produkter och material på livsmedelsföretag. Från Sverige deltog följande kontrollmyndigheter: Stockholm, Göteborg, Helsingborg och alla Livsmedelsverkets fyra regionala kontrollavdelningar.

Då bara ett fåtal svenska kontrollmyndigheter hade möjlighet att delta i det nordiska projektet beslutade Livsmedelsverket att under 2016 genomföra ett liknande projekt på nationell nivå där alla kontrollmyndigheter som ville kunde vara med. Någon provtagning och analys av plastmaterial ingick dock inte i det svenska projektet. Den nordiska checklistan användes som stödmaterial även i det svenska projektet. Inbjudan till projekt, se bilaga 1.

Syfte och genomförande

Syftet med projektet är att öka kontrollmyndigheternas kompetens inom området material i kontakt med livsmedel (Food Contact Material, FCM) i allmänhet och om förklaring om överensstämmelse (Declaration of Compliance, DoC) för plastmaterial i synnerhet. I texten nedan benämns förklaring om överensstämmelse fortsättningsvis DoC. I bilaga IV i plastförordningen¹ finns detaljerade regler för vad en DoC ska innehålla.

En ytterligare effekt av projektet blir förhoppningsvis att livsmedelsföretagarnas medvetenhet om material och produkters påverkan på livsmedel ska öka. Men även att livsmedelsföretagarna förstår att de kan ställa krav på sina leverantörer av material och produkter som ska användas i kontakt med livsmedel.

Projektet pågick mellan 1 maj och 31 oktober 2016. Information, checklista med kontrollfrågor för inrapportering av resultat samt stöd för bedömning (bilaga 2) och instruktioner lades upp i

¹ Förordning (EG) nr 10/2011 om material och produkter av plast som är avsedda att komma i kontakt med livsmedel.

arbetsrummet ”Kontrollprojekt 2016 – Kontroll av DoC för plastmaterial” på Livstecknet. Kontrollfrågorna var uppdelade i två delar, en som rörde livsmedelsanläggningarnas hantering av plastmaterial i kontakt med livsmedel och en del som rörde den information som fanns i dokumentationen till materialen/produkterna. Rapportering av resultatet gjordes via rapporteringssystemet IMYR.

En broschyr togs fram för att informera livsmedelsföretagarna om projektet och om lagstiftningen rörande material i kontakt med livsmedel, se bilaga 3.

Deltagande

21 kommunala kontrollmyndigheter från 9 län samt Livsmedelsverkets region södra Götaland har rapporterat in resultat, se bilaga 4.

Totalt lämnades svar för 443 kontrollerade produkter. Av dessa svar var sex inte kompletta och fem gällde material som inte var av plast eller som inte var avsedda för att komma i kontakt med livsmedel varför dessa 11 produkter strukits från redovisningen. Några inkomna svar var inte helt kompletta men tas ändå med i sammanställningen vilket kommenteras när de förekommer. Antalet svar som redovisas för olika produkter är, efter strykningar, 432.

Antalet kontrollerade livsmedelsanläggningar var 331 stycken fördelade på följande vis;

- 75 livsmedelsbutiker
- 36 livsmedelsindustrier
- 218 serveringar
- 2 ej angiven anläggningstyp

För de två anläggningar där anläggningstypen inte var angiven tas svaren inte med i den del av redovisningen som rör livsmedelsföretagens hantering av produkter/material i kontakt med livsmedel. De är däremot med i redovisningen som rör produkterna och krav på dokumentation.

Vilken typ av produkt/material kontrollerades?

Övervägande delen av de kontrollerade produkterna var olika typer av plastbehållare såsom hinkar, bägare, lådor och tråg, både sådana som var avpassade för engångsbruk och för återanvändning. Totalt kontrollerades 203 sådana produkter. I övrigt kontrollerades 99 stycken plasthandskar av olika typ, 58 stycken plastfilmer och 37 olika typer av grill-, frys-, sprits- och förvaringspåsar. Dessutom kontrollerades mindre mängder av uppläggningsfat, sugrör, flaskor och bestick. Totalt kontrollerades 432 material och produkter av plast. Fem produkter togs bort ur sammanställningen eftersom plastförordningen inte var tillämplig för dessa, det gällde aluminiumfolie, cellofanpåse och soppåsar. Aluminiumfolie och cellofan är inte plastprodukter och soppåsar är inte avsedda att komma i kontakt med livsmedel.

Resultat

Livsmedelsföretagares hantering av plastmaterial i kontakt med livsmedel

Resultat redovisas för 329 livsmedelsanläggningar.

Har livsmedelsföretaget kännedom om kraven i lagstiftningen?

En livsmedelsföretagare behöver känna till vilka krav som ställs i lagstiftningen angående material och produkter som är avsedda att komma i kontakt med livsmedel för att kunna välja rätt material till de livsmedel som produceras, säljs eller serveras. I bilaga II till hygienförordningen² anges att föremål, tillbehör och all utrustning som kommer i kontakt med livsmedel ska ha en sådan konstruktion och bestå av sådana material att risken för kontaminering minimeras samt att de material som används för inslagning och emballering inte heller får utgöra en källa till kontaminering. Utrustning och material som är avsedda att komma i kontakt med livsmedel ska uppfylla kraven i lagstiftningen, se bilaga 5, för att säkerställa att ovanstående krav uppfylls.

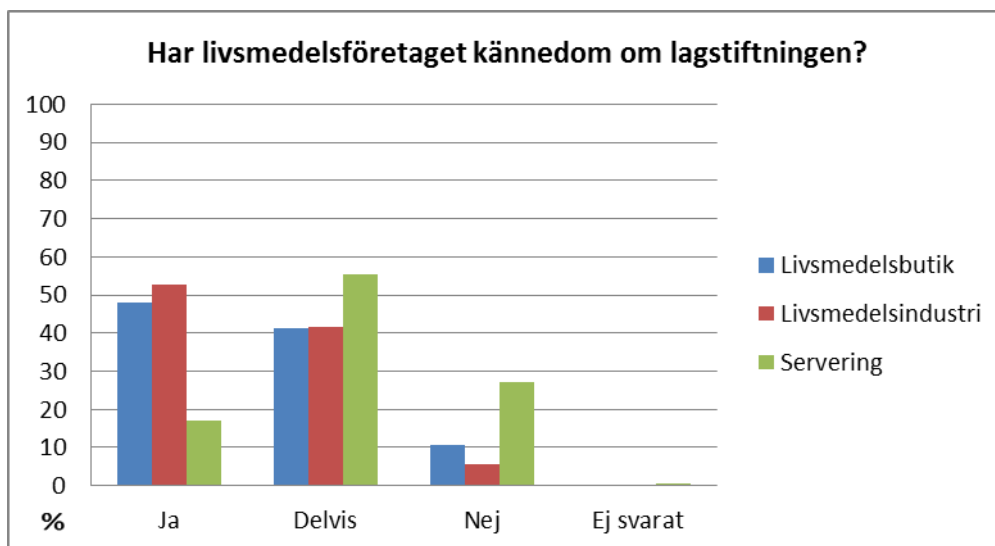
28,0 % (92 st) livsmedelsanläggningar hade kännedom om kraven i lagstiftningen

50,8 % (167 st) hade delvis kännedom om kraven

21,0 % (69 st) hade inte kännedom om kraven

0,3 % (1 st) en kontrollmyndighet hade inte besvarat frågan.

Uppdelat på anläggningstyper fördelade sig svaren enligt nedanstående tabell.

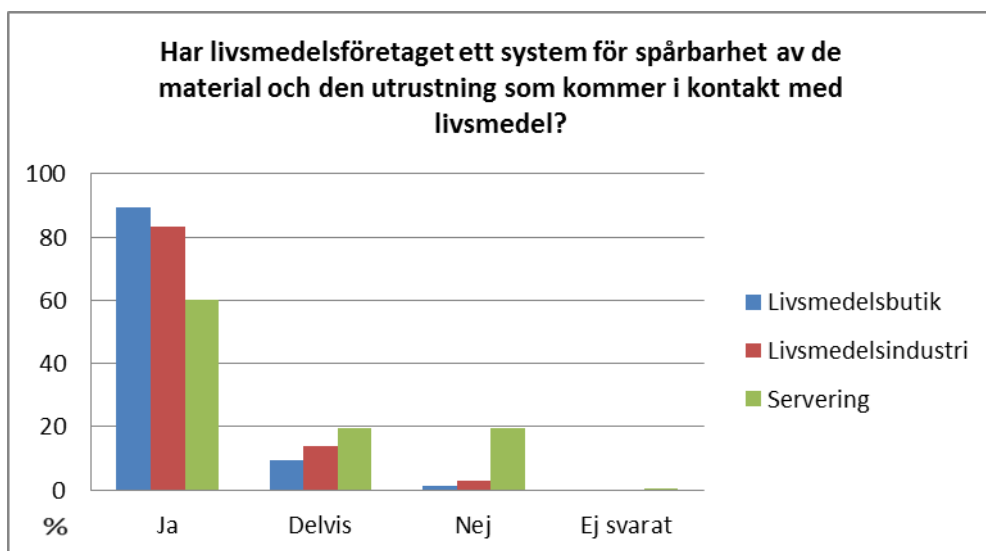
² Förordning (EG) nr 852/2004 om livsmedelshygien

Har livsmedelsföretaget ett system för spårbarhet av de material och den utrustning som kommer i kontakt med livsmedel?

Enligt artikel 17 i förordning (EG) nr 1935/2004 ska bland annat materialens och produkternas spårbarhet säkerställas på samtliga stadier för att underlätta kontroll, återkallande av defekta produkter, konsumentinformation och fastställande av ansvar. Företagarna ska ha system och förfaranden på plats som gör det möjligt att identifiera från och till vilka företag leverans har skett av material och produkter.

69,3 % (228 st) livsmedelsföretag hade ett system för spårbarhet av de material och den utrustning som kommer i kontakt med livsmedel
16,7 % (55 st) hade delvis ett system för spårbarhet
13,7 % (45 st) hade inte ett system för spårbarhet
0,3 % (1 st) en kontrollmyndighet hade inte besvarat frågan

Uppdelat på anläggningstyper fördelade sig svaren enligt nedanstående tabell.

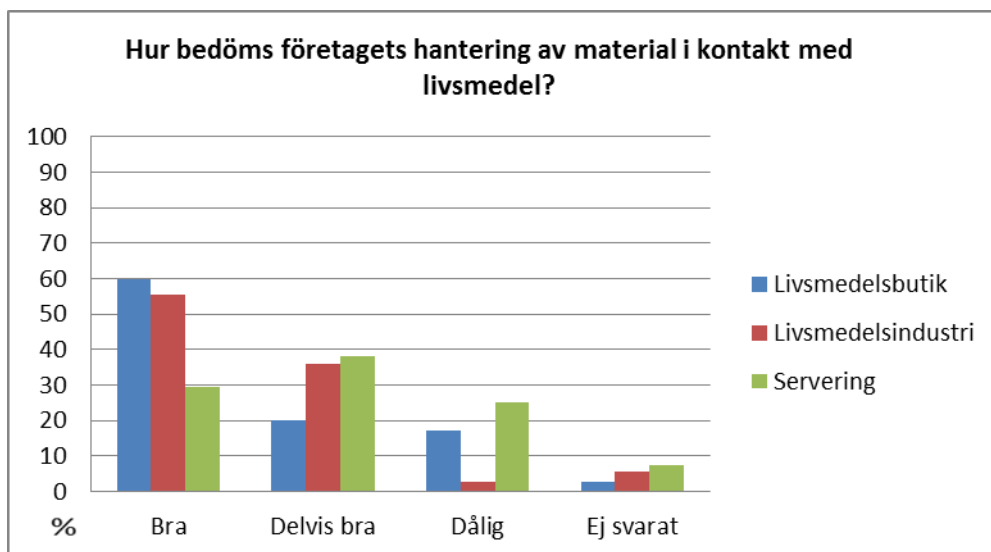

Hur bedömer du som kontrollmyndighet livsmedelsföretagets hantering av material i kontakt med livsmedel?

Kontrollmyndigheten skulle här bedöma livsmedelsföretagets hantering av material utifrån svaren på detaljfrågorna.

39,2 % (129 st) livsmedelsföretagare bedöms ha en bra hantering av material i kontakt med livsmedel
33,7 % (111 st) bedöms delvis ha en bra hantering
21,0 % (69 st) bedöms ha en dålig hantering
6,1 % (20 st) hade inte besvarat frågan

Uppdelat på anläggningstyper fördelade sig svaren enligt nedanstående tabell.

DoC och annan dokumentation

När det gäller plastmaterial är DoC livsmedelsföretagarens främsta källa till information om plasten uppfyller kraven i lagstiftningen. En beskrivning av vad DoC ska innehålla finns i bilaga IV till, plastförordningen. Enligt vägledningen³ om information i leveranskedjan är DoC ”ett dokument som leverantören överlämnar till sin kund i handelsled fram till, men exklusive detaljhandelsledet. Förklaringen har två huvudsakliga syften:

- Den bekräftar för kunden att produkten överensstämmer med de gällande kraven i plastförordningen och ramförordningen.
- Den ger kunden den relevanta information som behövs för att fastställa eller kontrollera att produkten överensstämmer med den gällande lagstiftningen.”

DoC för plast behöver alltså inte finnas i detaljhandeln för försäljning av material, men ska finnas i alla tidigare handelsled.

Finns DoC för plastprodukten/materialet som kontrollerats?

Krav på att DoC ska finnas i alla handelsled utom i detaljhandelsledet finns i artikel 15 i plastförordningen. Vissa produkter hade annan dokumentation än DoC. Kvaliteten på denna och DoC redovisas nedan.

³ Unionens vägledning om förordning (EU) nr 10/2011 om material och produkter av plast som är avsedda att komma i kontakt med livsmedel när det gäller information i leveranskedjan

32,6 % (141 st) produkter hade en DoC
24,8 % (107 st) produkter hade annan dokumentation än DoC
42,6 % (184 st) produkter saknade dokumentation

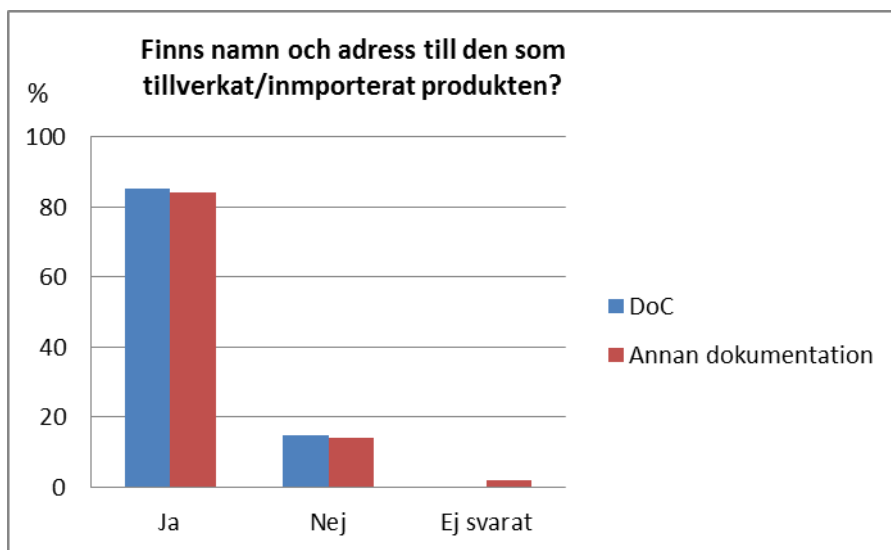
57,4 % (248 produkter av 432) hade någon form av dokumentation. Detaljerade resultat av innehållet och bedömning av kvalitet på DoC och annan dokumentation för de 248 produkterna redovisas nedan.

Innehåller DoC/dokumentationen namn och adress på den som tillverkat eller importerat produkten/materialet?

I punkt 2 i bilaga IV till plastförordningen anges att DoC ska innehålla namn och adress för den företagare som tillverkar eller importerar material eller produkter av plast.

84,7% (210 st) innehöll namn och adress på den som tillverkat eller importerat produkten
14,5 % (36 st) innehöll inte namn och adress
0,8 % (2 st) hade inte svarat på frågan

I tabellen nedan särredovisas resultaten för DoC respektive för annan dokumentation.

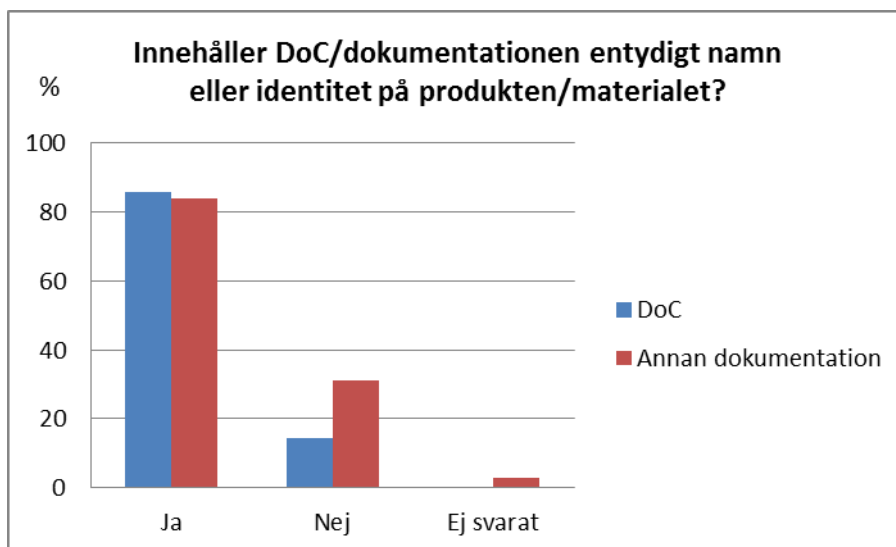

Innehåller DoC/dokumentationen entydigt namn eller identitet på produkten/materialet?

I artikel 15.3 i plastförordningen anges att DoC ska vara utformad så att det är lätt att identifiera de material och produkter, de produkter från mellanleden i tillverkningen eller de ämnen som den är utfärdad för. I punkt 3 i bilaga IV anges också att DoC ska innehålla namn på materialen

85,1 % (211 st) innehöll entydigt namn eller identitet på produkten
13,7 % (34 st) innehöll inte entydigt namn eller identitet
1,2 % (3 st) hade inte svarat på frågan

I tabellen nedan särredovisas resultaten för DoC respektive för annan dokumentation.

Finns datum för utfärdandet av DoC/dokumentation?

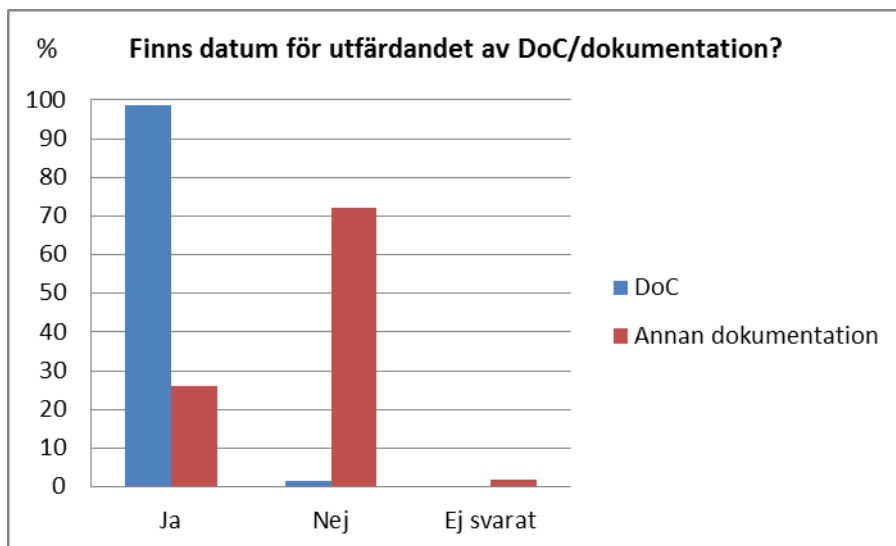
I punkt 4 i bilaga IV till plastförordningen anges att DoC ska innehålla datum för utfärdandet.

67,3 % (167 st) innehöll datum för utfärdande av dokumentationen

31,8 % (79 st) innehöll inte datum för utfärdande

0,8 % (2 st) hade inte svarat på frågan

I tabellen nedan särredovisas resultaten för DoC respektive för annan dokumentation.

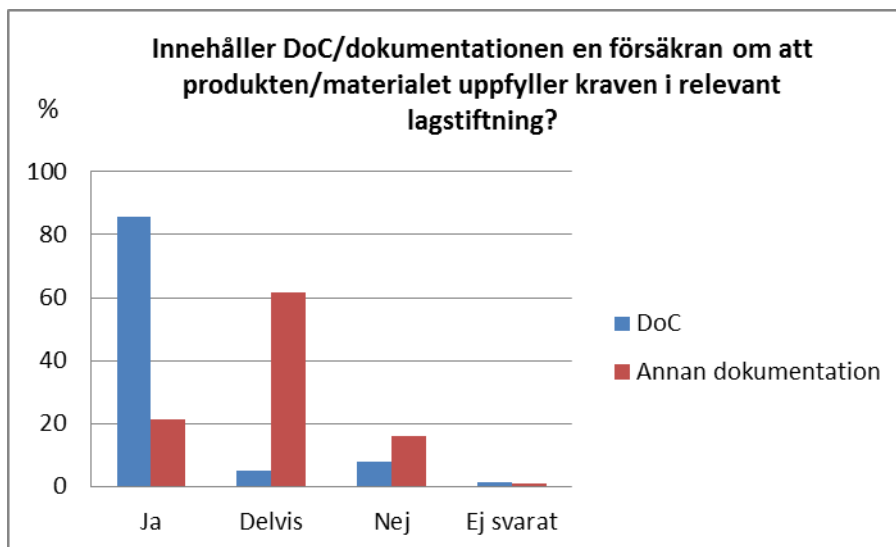

Innehåller DoC/dokumentationen en försäkran om att produkten/materialet uppfyller kraven i relevant lagstiftning?

I punkt 5 i bilaga IV till plastförordningen anges att DoC ska intyga att materialen och produkterna av plast ämnena uppfyller de relevanta kraven i plastförordningen och i förordning (EG) nr 1935/2004.

- 58,1 % (144 st) innehöll en försäkran att kraven i relevant lagstiftning uppfylldes
- 29,4 % (73 st) innehöll delvis en sådan försäkran
- 11,3 % (28 st) innehöll inte en sådan försäkran
- 1,2 % (3 st) hade inte svarat på frågan

I tabellen nedan särredovisas resultaten för DoC respektive för annan dokumentation.

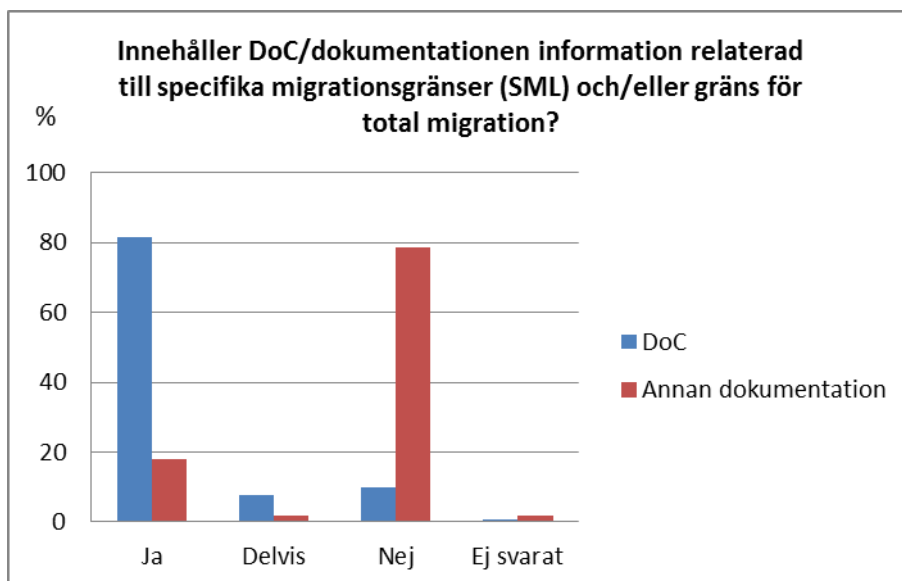

Innehåller DoC/dokumentationen information relaterad till specifika migrationsgränser (SML) och/eller gräns för total migration?

I punkt 6 i bilaga IV till plastförordningen anges att DoC ska innehålla lämplig information om de använda ämnena eller nedbrytningsprodukterna därav för vilka det i bilagorna I och II i samma förordning anges begränsningar och/eller specifikationer, för att företagare i senare led i kedjan ska kunna kontrollera att begränsningarna följs.

- 54,0 % (134 st) innehöll information om migrationsgränser
- 5,2 % (13 st) innehöll delvis sådan information
- 39,5 % (98 st) innehöll inte sådan information
- 1,2 % (3 st) hade inte svarat på frågan

I tabellen nedan särredovisas resultaten för DoC respektive för annan dokumentation.

Innehåller DoC/dokumentation uppgifter om kemiska ämnen med dubbelt användningsområde (dual use)?

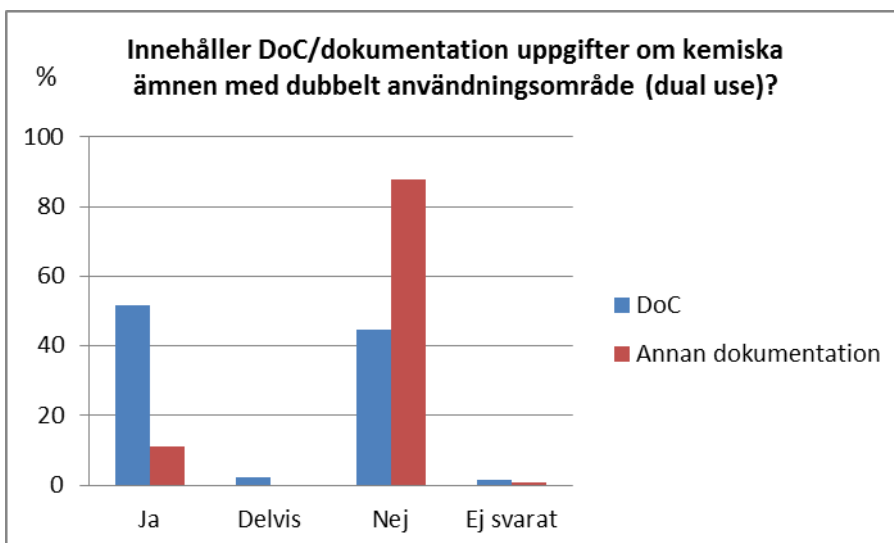
I punkt 7 i bilaga IV till plastförordningen anges att DoC ska innehålla lämplig information om de ämnen som omfattas av en livsmedelsrelaterad begränsning, som erhållits med hjälp av experimentella data eller teoretiska beräkningar av omfattningen av dess specifika migration, och med hjälp av renhetskriterier i enligt direktiv 2008/60/EG, 95/45/EG och 2008/84/EG, så att de personer som använder dessa material eller produkter kan följa relevanta EU-bestämmelser eller, om sådana finns, nationella bestämmelser om livsmedel.

I beaktandesats nr 24 till plastförordningen ges följande förtydligande till detta:

”På grundval av riskbedömningen b r det i godkännandet vid behov anges gränsvärden för specifik migration för att säkerställa slutmaterialets eller slutprodukten säkerhet. Om en tillsats som godkänts för tillverkning av material och produkter av plast samtidigt är godkänd som livsmedelstillsats eller aromämne b r det säkerställas att avgivningen av ämnet inte medför oacceptabla förändringar av livsmedlets sammansättning.”. Detta dubbla användningsområde kallas på engelska ”dual use”.

34,3 % (85 st) innehöll uppgifter om ämnen med dubbelt användningsområde
1,2 % (3 st) innehöll delvis sådana uppgifter
63,3 % (157 st) innehöll inte sådana uppgifter
1,2 % (3 st) hade inte svarat på frågan

I tabellen nedan särredovisas resultaten för DoC respektive för annan dokumentation.

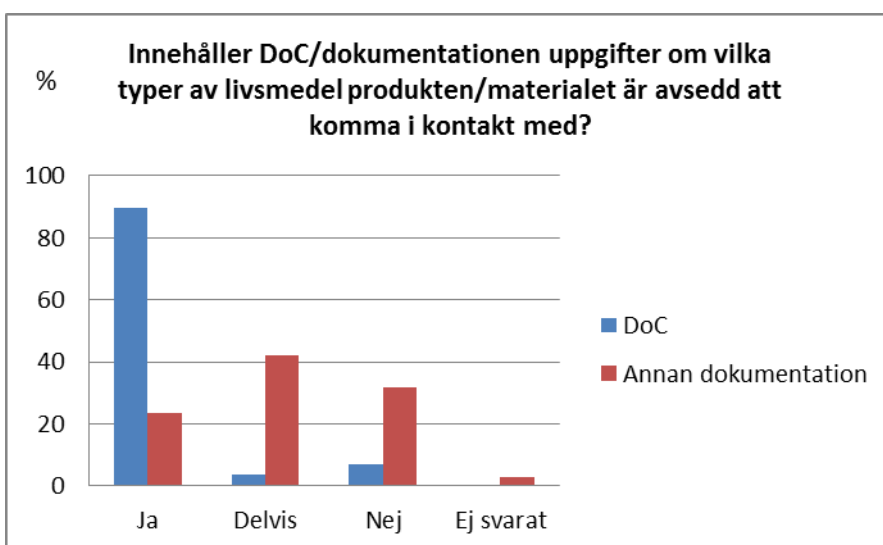

Innehåller DoC/dokumentationen uppgifter om vilka typer av livsmedel produkten/materialet är avsedd att komma i kontakt med?

I punkt 8i i bilaga IV till plastförordningen anges att DoC ska innehålla specifikationer för användningen av material och produkter som vilken eller vilka typer av livsmedel som materialet eller produkten är avsedd att komma i kontakt med.

- 60,9 % (151 st) innehöll uppgifter om vilka livsmedelstyper produkten/materialet var avsett för
- 20,2 % (50 st) innehöll delvis sådana uppgifter
- 17,7 % (44 st) innehöll inte sådana uppgifter
- 1,2 % (3 st) hade inte svarat på frågan

I tabellen nedan särredovisas resultaten för DoC respektive för annan dokumentation.

Innehåller DoC/dokumentationen specifikationer om tid och temperatur för hantering och lagring av livsmedlet när det kommit i kontakt med produkten/livsmedlet?

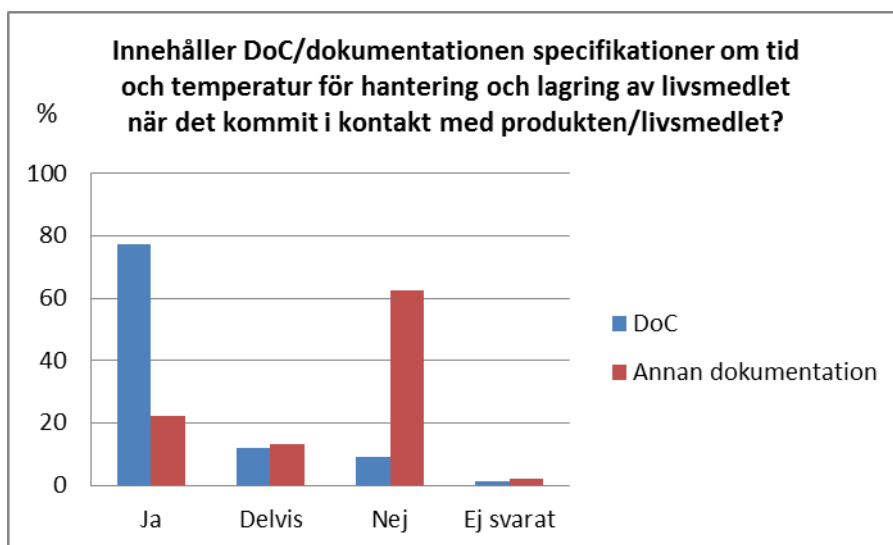
I punkt 8ii i bilaga IV till plastförordningen anges att det ska finnas specifikationer för tid och temperatur för hantering och lagring i kontakt med livsmedlet.

53,6 % (133 st) innehöll specifikationer om lagringstid och temperatur

12,5 % (31 st) innehöll delvis sådana specifikationer

32,3 % (80 st) innehöll inga sådana specifikationer

I tabellen nedan särredovisas resultaten för DoC respektive annan dokumentation.

Används produkten/materialet i enlighet med de anvisningar som finns i DoC/dokumentationen?

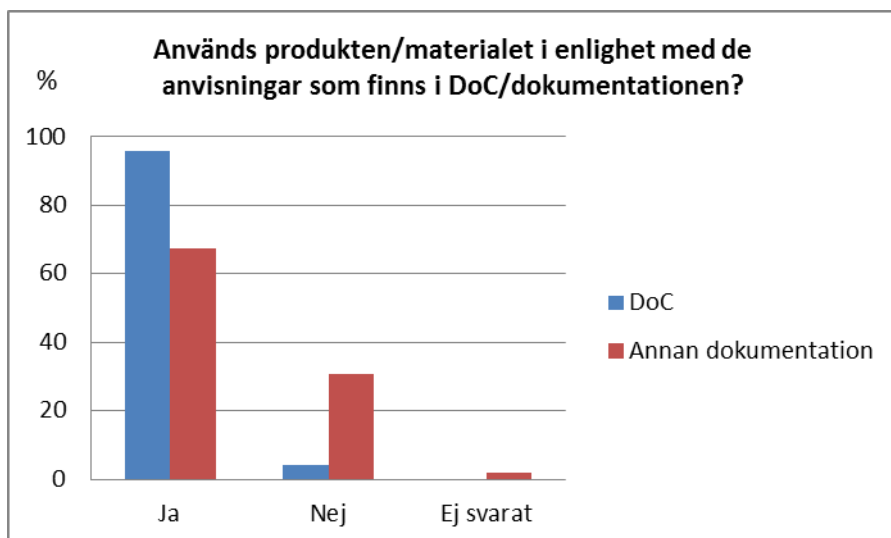
Kontrollmyndigheten skulle här göra en bedömning om livsmedelsföretaget använder produkten/materialet i enlighet med de anvisningar som dokumentationen innehöll.

83,5 % (207 st) använder produkten/materialet i enlighet med de anvisningar som finns i DoC/dokumentation

15,7 % (39 st) använder inte produkten/materialet i enlighet med anvisningar

0,8 % (2 st) hade inte svarat på frågan

I tabellen nedan särredovisas resultaten för DoC respektive annan dokumentation.

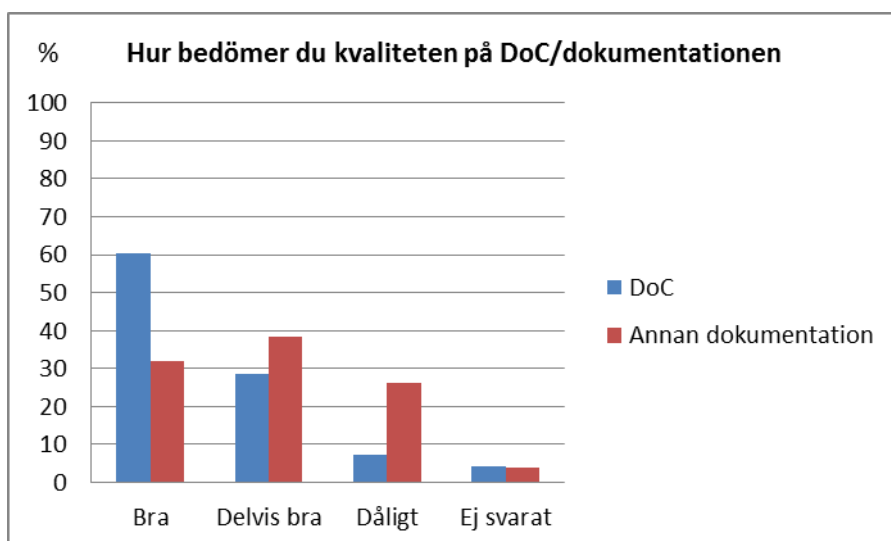

Hur bedömer du kvaliteten på DoC/dokumentationen

Kontrollmyndigheten skulle bedöma kvaliteten på dokumentationen utifrån de tidigare detaljfrågorna.

- 48,0 % (119 stycken) bedömdes som bra
- 32,7 % (81 stycken) bedömdes som delvis bra
- 15,3 % (38 stycken) bedömdes som dåliga
- 4,0 % (10 stycken) hade inte gjort någon bedömning

I tabellen nedan särredovisas resultaten för DoC respektive för annan dokumentation.

Kommentarer till resultatet

Livsmedelsföretagares hantering av plastmaterial i kontakt med livsmedel

78,8 % av anläggningarna som kontrollerades hade kännedom eller delvis kännedom om kraven i lagstiftningen vilket får bedömas som ett relativt bra resultat med tanke på att arbetet med kontroll av material i kontakt med livsmedel länge har varit ett område som inte prioriterats i Sverige. Det kan jämföras med resultatet från det nordiska projektet där 81 % av alla de kontrollerade nordiska livsmedelsanläggningarna (80 st) hade kännedom om lagstiftningen. I de nordiska länder, bl.a. Danmark, som har en väl fungerande kontroll inom området hade 100 % av den kontrollerade anläggningarna kännedom om lagstiftningen. De anläggningar som har minst kännedom om kraven är serveringarna där nästan en tredjedel inte känner till kraven.

Nästan nio av tio anläggningar hade helt eller delvis ett system för spårbarhet av materialen vilket får bedömas som ett bra resultat. Resultatet stämde väl överens med det resultatet från det nordiska projektet.

Kontrollmyndigheterna bedömde att knappt tre fjärdedelar av anläggningarna hade en bra eller delvis bra hantering av material i kontakt med livsmedel. En femtedel bedömdes ha dålig hantering, även där var resultatet sämre för serveringarna än för livsmedelsbutiker och industrin. En förklaring till att serveringar hade ett något sämre resultat än livsmedelsindustri och butiker kan vara att många serveringar är små och har begränsat med resurser för att sätta sig in i lagstiftningens krav. Livsmedelsindustrin och många större butiker eller butikskedjor kan däremot ha kvalitetsansvarig personal som särskilt kan ägna sig åt sådana här frågor. Det krävs ganska mycket resurser för att sätta sig in i lagstiftningen som är komplicerad och komplex.

DoC och annan dokumentation

Som tidigare nämnts finns krav på DoC endast i grossistledet vilket innebär att livsmedelsanläggningar som köper in material och produkter i detaljhandeln endast har tillgång till den märkning av materialet/produkten som finns på förpackningen eller via den märkning som finns vid försäljningsstället. Hur märkning ska vara utförd finns reglerat i artikel 15 i ramförordningen om material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel⁴.

I projektet frågade vi efter DoC eller annan dokumentation eftersom vi av erfarenhet från de frågor vi tidigare fått från livsmedelsinspektörerna i landet vet att många material och produkter åtföljs av tämligen kortfattad dokumentation som inte är att betrakta som en DoC. Vi ville därmed försöka få en blick över även hur sådan information såg ut.

Över hälften av alla kontrollerade produkter åtföljdes av någon form av dokumentation. Ca en tredjedel hade en DoC och ungefär en fjärdedel hade vad som bedömdes vara annan dokumentation. Resultatet var betydligt sämre än resultatet i det nordiska projektet där ca 90 % av alla kontrollerade produkter åtföljdes av en DoC. Resultatet för de länder, bl.a. Danmark och

⁴ Förordning (EU) nr 1935/2004 om material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel

Finland, som sedan länge har haft en aktiv kontroll inom området låg betydligt högre än för de länder, bl.a. Sverige, som inte prioriterat kontroll av material i kontakt med livsmedel.

I bilaga IV till plastförordningen finns krav på vad en DoC ska innehålla för uppgifter. Detaljfrågorna om dokumentationen var till för att kunna göra en bedömning av kvaliteten men också för att tydliggöra för inspektörerna om vilka krav på dokumentation som finns.

Kvaliteten på knappt hälften av den kontrollerade dokumentationen (både DoC och annan dokumentation) bedömdes som bra. Bedömningarna skilde sig avsevärt åt för det som betraktades som DoC och det som betraktades som annan information. 60 % av DoC bedömdes ha bra kvalitet medan knappt en tredjedel av annan dokumentation bedömdes som bra. Resultatet överensstämde med vad som framkom i det nordiska projektet.

I både det nordiska projektet och i detta projekt kan man konstatera att kvaliteten på den dokumentation som åtföljer plastmaterial som är avsedda att komma i kontakt med livsmedel bör förbättras så att livsmedelsföretagarna som ska använda materialet kan göra det på ett säkert sätt.

Där det finns DoC eller annan dokumentation har kontrollmyndigheterna rapporterat att drygt 80 % följer de anvisningar som finns i dokumentationen. Skillnaden är dock stor mellan DoC och annan dokumentation. Där det finns DoC följs anvisningarna i 95 % men där det finns annan dokumentation följs anvisningarna endast i 67 %. Detta kan jämföras med frågan om kvaliteten på dokumentationen. Om det finns en DoC så känner personen som har utfärdat det förmodligen till lagkraven i bilaga IV till förordning 10/2011 och kan därmed göra dokumentationen bättre och mer komplett än om man inte känner till lagkraven. Anvisningarna för hur materialet ska användas är då sannolikt enklare att följa.

De svenska företag som tillverkar, importerar eller säljer material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel ska antingen utfärda en DoC eller vidarebefordra en DoC från tidigare led i leveranskedjan. Dessa företag är inte föremål för någon kontroll från myndigheternas sida idag. Detta avspeglas med största sannolikhet av resultatet i projektet. Både när det gäller livsmedelsföretagarnas hantering av material och produkter och vad gäller dokumentationen.

Bilaga 1

Kontrollprojekt 2016 – Kontroll av DoC för plastmaterial

Livsmedelsverket inbjuder till ett kontrollprojekt om material i kontakt med livsmedel, FCM.

Syfte

Syftet med projektet är att öka kontrollmyndigheternas kompetens inom området material i kontakt med livsmedel (Food Contact Material, FCM) i allmänhet och om förklaring om överensstämmelse (Declaration of Compliance, DoC) för plastmaterial i synnerhet. Effekter av projektet blir förhoppningsvis att livsmedelsföretagarnas medvetenhet om material och produkters påverkan på livsmedel ska öka. Men även att livsmedelsföretagarna förstår att de kan ställa krav på sina leverantörer av material och produkter som ska användas i kontakt med livsmedel.

Genomförande

Projektet är öppet för alla berörda kontrollmyndigheter. Projektet är tänkt att genomföras i samband med ordinarie kontroll på livsmedelsanläggningarna. De livsmedelsanläggningar som är lämpliga att kontrollera är livsmedelsindustrier, livsmedelsbutiker och serveringar. Du kan välja att kontrollera flera plastmaterial hos samma livsmedelsföretagare. Eftersom det inte finns krav på att DoC ska medfölja materialen vid inköp i "FCM-detaljhandel" kan det vara lämpligt att välja material/produkt som är inköpt via grossist för projektet. Om du bara vill kontrollera ett material är det lämpligt att tänka riskbaserat. Välj då material som kommer i kontakt med sura eller feta livsmedel alternativt material som utsätts för varma livsmedel eller lång lagringstid.

Projektet pågår och kontrollresultat kan rapporteras mellan första april och sista oktober. Det går självklart att använda materialet vid andra kontrolltillfällen än under projektiden. Provtagning ingår inte i projektet. Eventuella kostnader som uppkommer i samband med projekten bekostas av respektive kontrollmyndighet.

Information och instruktioner kommer att läggas ut i särskilt arbetsrum på Livstecknet ca en månad innan projektstart. Kontrollresultaten kommer att rapporteras via IMYR, dvs. samma som för myndighetsrapporteringen. Livsmedelsverket sammanställer kontrollresultaten i en rapport. Åtgärder med anledning av resultaten och eventuella förelägganden hanteras av respektive kontrollmyndighet och rapporteras inte till Livsmedelsverket.

Välkomna!

Kontaktpersoner: Agneta Tollin och Åsa Lagerstedt Norström
e-post: agneta.tollin@slv.se och asa.lagerstedtnorstrom@slv.se

Bilaga 2

Kontroll av förklaring om överensstämmelse (DoC) för plastmaterial hos livsmedelsföretagare

Nedan följer en översikt över det lagstöd som kan användas vid kontroll av material i kontakt med livsmedel.

Förordning (EG) nr 852/2004 bil. II:

- kapitel V punkt 1b anger krav om att föremål, tillbehör och all utrustning som kommer i kontakt med livsmedel ska ha en sådan konstruktion och bestå av sådana material att risken för kontaminering minimeras.
- kapitel X punkt 1 finns krav på att material som används för inslagning och emballering inte får utgöra en källa till kontaminering.
- dessutom finns i kapitel IX punkt 3 ett generellt krav att livsmedel i alla led ska skyddas mot kontaminering som kan göra livsmedlen otjänliga eller skadliga för hälsan.

Utrustning och material som är avsedda att komma i kontakt med livsmedel ska uppfylla kraven i FCM-lagstiftningen för att säkerställa att ovanstående krav uppfylls.

När det gäller plastmaterial är förklaring om överensstämmelse (Declaration of Compliance, DoC) livsmedelsföretagarens främsta källa till information om plasten uppfyller kraven i FCM-lagstiftningen. Där ska också finnas information om för vilka livsmedel plasten är avsedd samt tid- och temperaturuppgifter för hantering. Närmare detaljer om vad denna ska innehålla finns i bilaga IV till förordning (EG) nr 10/2011, plastförordningen.

I artikel 15.1 i plastförordningen finns krav att DoC för plastmaterial ska finnas i alla handelsled, utom i detaljhandelsledet. Kravet på DoC gäller alltså även hos det tillverkande livsmedelsföretaget, då denna ses som användare och inte som detaljhandel av FCM-artiklar. Om livsmedelsföretagaren köper plastmaterial i detaljhandeln ska plasten vara märkt i enlighet med artikel 15 i ramförordningen för FCM, (EG) nr 1935/2004. Materialet behöver alltså inte vid dessa tillfällen åtföljas av DoC, vilket innebär att man vid en kontroll av livsmedelsföretaget inte heller kan kräva uppvisande av DoC. Märkning/uppgifter ska dock finnas så att livsmedelsföretagaren vet att det är avsett för livsmedel och vid behov ska särskilda anvisningar finnas så att användningen av materialet ska kunna ske på ett säkert och lämpligt sätt.

I artikel 17 i ramförordningen (1935/2004) finns ett krav på spårbarhet som direkt riktar sig till livsmedelsföretagare. Som för livsmedel gäller spårbarhetskravet ett steg bakåt och ett steg framåt i kedjan, utom vid försäljning direkt till konsument.

I projektet kommer den nordiska checklistan för DoC i plastmaterial att användas, det är främst mall nummer 5 som är användbar. Checklistan togs fram i ett nordiskt projekt och är nu översatt till svenska. Observera att den inte är officiellt publicerad, den kan användas som arbetsmaterial. Den översatta checklistan ligger i arbetsrummets dokumentarkiv. Det finns hänvisningar till checklistan i frågeformuläret nedan.

	Frågor	Stöd för minnet	Lagstöd/Checklista
1	Vilken typ av livsmedelsverksamhet har kontrollerats? Livsmedelsindustri – livsmedelsbutik - servering		
2	Har livsmedelsföretaget kännedom om kraven i lagstiftningen?	Förstår livsmedelsföretagaren att hen kan ställa krav på sina leverantörer om DoC (om tillämpligt) eller annan information som visar att material/och produkter inte kan utgöra en fara för människors hälsa, inte medför oacceptabel förändring av livsmedlens sammansättning, eller försämrar livsmedlens lukt och smak? Förstår livsmedelsföretagaren vikten av att kontrollera hur material och produkter är märkta vid inköp i detaljhandeln? Förstår livsmedelsföretagaren vikten av att följa de hanteringsanvisningar som ges i DoC/annan dokumentation/märkning?	(EG) nr 1935/2004 <ul style="list-style-type: none"> • Artikel 15 • Artikel 17 (EG) nr 10/2011 <ul style="list-style-type: none"> • Artikel 15.1 EG) nr 852/2004 Bil. II <ul style="list-style-type: none"> • Kapitel V punkt b • Kapitel IX punkt 3 • Kapitel X punkt 1
3	Har livsmedelsföretaget ett system för spårbarhet av de material och den utrustning som kommer i kontakt med livsmedel? Ja – Nej - Delvis	Samma krav som för livsmedel, ett steg bakåt och ett steg framåt, dock inte till konsumentledet. Det här är inte en del av DoC.	(EG) nr 1935/2004 <ul style="list-style-type: none"> • Artikel 17 Checklista <ul style="list-style-type: none"> • Mall 5.2
4	Vilken typ av produkt/material har kontrollerats?	Vid rapportering ska produktnamn eller beskrivning, t.ex. plastfilm, engångshandskar etc. anges. Vid rapporteringen kan kontroll av flera material rapporteras på samma livsmedelsanläggning. Ange typ av material alternativt produktnamn.	

5	<p>Finns DoC för det plastprodukter/material som kontrollerats? Ja – Annan dokumentation finns Nej</p>	<p>Observera att du bara ska kontrollera produkter/material där krav på DoC är tillämpligt. Ibland kan dokumentation kallas för något annat än DoC men kan ändå innehålla de relevanta uppgifterna. Livsmedelsföretagaren kan också ha tillgång till DoC via FCM-företagets webbplats. Du kan välja att kontrollera flera plastmaterial hos samma livsmedelsföretagare. Om du bara vill kontrollera ett material är det lämpligt att tänka riskbaserat. Välj då material som kommer i kontakt med sura eller feta livsmedel alternativt material som utsätts för varma livsmedel eller lång kontakttid.</p>	<p>(EG) nr 10/2011</p> <ul style="list-style-type: none"> • Artikel 15.1 • Bilaga IV
6	<p>Innehåller DoC/dokumentationen namn och adress på den som tillverkat eller importerat produkten/materialet? Ja - Nej</p>		<p>(EG) nr 10/2011</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bilaga IV punkt 2 <p>Checklista</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mall 5.1
7	<p>Innehåller DoC/dokumentationen entydigt namn eller identitet på produkten/materialet? Ja -Nej</p>	<p>Namn/identitet måste vara entydig så att man kan koppla DoC till rätt produkt</p>	<p>(EG) nr 10/2011</p> <ul style="list-style-type: none"> • Artikel 15.3 • Bilaga IV punkt 3 <p>Checklista</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mall 5.3
8	<p>Finns datum för utfärdandet av DoC/dokumentationen? Ja -Nej</p>	<p>Hur gammal är DoC? Kan man misstänka att den inte är aktuell? Observera att övergångsbestämmelserna för migrationsundersökningar av plast upphörde 2015-12-31 så hänvisningar till de äldre direktiv för migrationsundersökningar (t.ex. 82/711 EEG) som föregick plastförordningen visar att DoC inte är aktuell.</p>	<p>(EG) nr 10/2011</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bilaga IV punkt 4 <p>Checklista</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mall 5.4
9	<p>Innehåller DoC/dokumentationen en försäkran om att produkten/materialet uppfyller kraven i relevant lagstiftning? Ja – Nej - Delvis</p>	<p>Relevant lagstiftning: (EU) nr 1935/2004 - ramförordningen (EU) nr 10/2011 - plastförordningen (EU) nr 2023/2006 – GMP-förordningen</p>	<p>(EG) nr 10/2011</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bilaga IV punkt 5

10	Innehåller DoC/dokumentationen information om migration relaterad till specifika migrationsgränser (SML) och totalmigration (OML)? Ja – Nej - Delvis	Finns information om att de i plasten ingående ämnena finns i positivlistan (bilaga I och II i förordning 10/2011)? Vissa ämnen i positivlistan har specifika migrationsgränser, SML. Om inte SML finns gäller OML (artikel 12) och GML (artikel 11). Finns uppgifter om resultat från migrationsundersökningar?	(EG) nr 10/2011 <ul style="list-style-type: none"> • Artikel 8 - 12 • Bilaga I • Bilaga II • Bilaga IV punkt 6 Checklista <ul style="list-style-type: none"> • Mall 5.5
11	Innehåller DoC/dokumentationen uppgifter om kemiska ämnen med dubbelt användningsområde (dual use)? Ja – Nej	Det måste anges om ämnen med E-nummer (enligt (EG) nr 1333/2008) eller FL-nummer (enligt (EG) nr 1334/2008) ingår som tillsats i plasten. Godkända livsmedelstillsatser kan användas för att ge plasten särskilda egenskaper. Om livsmedelsföretaget använder samma tillsatser i livsmedlen kan gränsvärden riskera att överskridas.	(EG) nr 10/2011 <ul style="list-style-type: none"> • Artikel 11.3 • Bilaga IV punkt 7 Checklista <ul style="list-style-type: none"> • Mall 5.11
12	Innehåller DoC/dokumentationen uppgifter om vilka typer av livsmedel produkten/materialet är avsedd att komma i kontakt med? Ja – Nej - Delvis	Exempelvis feta, sura, alkoholhaltiga livsmedel.	(EG) nr 10/2011 <ul style="list-style-type: none"> • Bilaga IV punkt 8(i) Checklista <ul style="list-style-type: none"> • Mall 5.12 i
13	Innehåller DoC/dokumentationen specifikationer om tid och temperatur för hantering och lagring av livsmedlet när det kommer i kontakt med produkten/materialet? Ja – Nej - Delvis	Exempelvis "Produkten kan användas i temperaturintervallet -20°C -- +110°C".	(EG) nr 10/2011 <ul style="list-style-type: none"> • Bilaga IV punkt 8(ii) Checklista <ul style="list-style-type: none"> • Mall 5.12(ii)

14	Används produkten/materialet i enlighet med de anvisningar som finns i DoC/dokumentationen? Ja – Nej	Förstår livsmedelsföretagaren informationen i DoC/dokumentation? Används produkten/materialet på anvisat sätt?	(EG) nr 10/2011 <ul style="list-style-type: none"> • Bilaga IV punkt 8 (i) och (ii) (EG) nr 852/2004 Bil. II <ul style="list-style-type: none"> • Kapitel V punkt b • Kapitel X punkt1
15	Hur bedömer du kvaliteten på DoC utifrån svaren på frågorna 6 – 14? Bra – Delvis bra - Dålig	Det här kan inte ge avvikelser hos livsmedelsföretagaren.	
16	Hur bedömer du livsmedelsföretagets hantering av FCM utifrån svaren på frågorna 2, 3, 12, 13 och 14? Bra – Delvis bra - Dålig	Lagstöd för avvikelser: <ul style="list-style-type: none"> • Artikel 15.1 10/2011 - DoC (dokumentation) ej tillgänglig, gäller inte för FCM inköpt i detaljhandel • Artikel 17 1935/2004 – system för spårbarhet av FCM • Övrig hantering av plastmaterial – 852/2004 bilaga II 	(EG) nr 10/2011 <ul style="list-style-type: none"> • Artikel 15.1 (EG) nr 1935/2004 <ul style="list-style-type: none"> • Artikel 17 (EG) nr 852/2004 Bil. II <ul style="list-style-type: none"> • Kapitel V punkt b • Kapitel X punkt 1

Bilaga 3

Därför är vi här!

Tillsammans skapar vi resultat – det är grundtanken i arbetsättet "Samordnade kontrollprojekt".

Livsmedelsverket planerar och samordnar varje år kontrollprojekt inom flera kontrollområden. Dessa projekt genomförs under avgränsade perioder. Landets kontrollmyndigheter väljer vilka projekt som passar bäst att delta i.

Målet är att öka effektiviteten i kontrollen, att ge inspektörerna kompetensutveckling i olika kontrollområden samt att öka kunskapen om hur olika faror kan hanteras hos livsmedelsföretagare.

Material i kontakt med livsmedel

Plast är ett av de vanligaste materialen som används i kontakt med livsmedel. Plast kan innehålla skadliga ämnen som kan föras över till livsmedlen och då innebära risk för människors hälsa. Exempel på sådana ämnen är mjukgörare (ftalater) och bisfenol A. Risken att skadliga ämnen ska överföras till livsmedlen ökar om livsmedlen är feta eller sura. Även höga temperaturer och långa lagringstider kan öka risken.

Vad är syftet med kontrollprojektet?

- att kontrollera företagarnas hantering av plastmaterial i kontakt med livsmedel
- att kontrollera dokumentationen (s.k. förklaring om överensstämmelse) för plastmaterial följer reglerna (plastförordningen (EU) nr 10/2011, bilaga IV)
- att öka både kontrollmyndigheternas och livsmedelsföretagarnas kunskap om material i kontakt med livsmedel

Viktig lagstiftning att känna till

Kraven på livsmedelsföretagarnas användning av utrustning och material i kontakt med livsmedel finns huvudsakligen i hygienförordningen (EU) nr 853/2004, bilaga II, kapitel V Utrustningskrav, och i kapitel X Bestämmelser om inslagning och emballering av livsmedel. Där ställs krav att varken utrustning eller förpackningsmaterial får förorena livsmedlen.

För att du som livsmedelsföretagare ska kunna vara säker på att den utrustning eller det material som används inte påverkar livsmedlen på ett sätt som kan innebära risker för människors hälsa måste du försäkra dig om att utrustning och material uppfyller kraven i lagstiftningen om material i kontakt med livsmedel. Där finns bl.a. krav på hur produkter ska vara märkta i detaljhandeln och för plastmaterial finns detaljerade krav på vilken dokumentation (s.k. förklaring om överensstämmelse) som ska följa plastmaterialen igenom leveranskedjan. I dokumentationen ska det bl.a. finnas uppgifter om för vilka typer av livsmedel plasten är avsedd och även hanteringsanvisningar för tid och temperatur.

I lagstiftningen om material i kontakt med livsmedel finns, förutom alla krav som riktas till de som tillverkar, importerar och säljer dessa, också några krav som riktar sig till dig som livsmedelsföretagare:

- krav på spårbarhet för alla material och produkter i artikel 14 i ramförordningen (EU) nr 1831/2004 om material i kontakt med livsmedel
- krav att förklaring om överensstämmelse för plast ska finnas tillgänglig i alla handelsled utom detaljhandelsledet, artikel 15.1 i plastförordningen (EU) nr 10/2011

Samordnade kontrollprojekt 2016

- Kontroll av beredning, kritiska styrpunkter och larm på dricksvattenanläggningar
- Glykoalkaloider, kadmium och bly i potatis
- *Listeria monocytogenes* i kallrökt eller gravad fisk och skivade charkprodukter
- Material i kontakt med livsmedel
- Mögelgifter i spannmål
- PAH i traditionellt direktrökta livsmedel
- Spårbarhet av Östersjölox
- Upptäcka och bekämpa livsmedelsbrott
- Vitamin D i kosttillskott

Bilaga 4

Deltagande kontrollmyndigheter

Södra Roslagens miljö- och hälsoskyddsnämnd
Uppsala
Linköping
Mjölby-Boxholm
Vadstena
Jönköping
Kristianstad
Malmö
Söderåsens miljöförbund
Falkenberg
Kungsbacka
Ale
Alingsås
Borås
Herrljunga
Kungälv
Miljönämnden Östra Skaraborg
Trollhättan
Vänersborg
Säffle
Mora Orsa Miljökontor
Livsmedelsverket, region södra Götaland

Län

Stockholm
Uppsala
Östergötland
Östergötland
Östergötland
Jönköping
Skåne
Skåne
Skåne
Halland
Halland
Västra Götaland
Västra Götaland
Västra Götaland
Västra Götaland
Västra Götaland
Västra Götaland
Västra Götaland
Västra Götaland
Västra Götaland
Värmland
Dalarna

Bilaga 5

- Förordning (EG) nr 852/2004 om livsmedelshygien
- Förordning (EG) nr 1935/2004 om material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel
- Förordning (EG) nr 2023/2006 om god tillverkningssed när det gäller material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel
- Förordning (EG) nr 10/2011 om material och produkter av plast som är avsedda att komma i kontakt med livsmedel
- Förordning (EG) 450/2009 om aktiva och intelligenta produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel
- Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2011:7) om material som är avsedda att komma i kontakt med livsmedel

Livsmedelsverket

Uppsala Hamnesplanaden 5, SE-751 26

www.livsmedelsverket.se